

CUMHURİYET DÖNEMİNDE TÜRKİYE'DE KENTSEL ŞEBEKE SUYU YÖNETİMİNİN KURUMSAL VE YASAL GELİŞİMİ

Eray ACAR

Dumlupınar Üniversitesi

Yrd.Doç.Dr.

acar_eray@hotmail.com

Özet

Su tüm canlılar için hayati ve vazgeçilmez bir kaynaktır. Su hizmetlerinin bir kamu hizmeti olarak Kamu örgütleri tarafından sunumu çok eski dönemlere dayanır. Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşundan günümüze gelene kadar geçen süreçte genelde su hizmetleri, özelde ise kentsel şebeke suyu hizmetlerinin yönetiminde önemli değişimler ve gelişmeler yaşanmıştır. Dönem dönem reform niteliğine varan bu değişimler, eş zamanlı olarak dünyada yaşanan siyasal, sosyal ve ekonomik gelişmeleri yansıtan bir görünümde olmuştur. Bu çalışmada Kentsel şebeke suyu hizmetleri yönetiminde Cumhuriyet döneminde yaşanan kurumsal ve yasal gelişmeler dönemler halinde ele alınarak incelenmiştir. Özellikle 1980 sonrasında yaşanan reform niteliğindeki değişimler, Türkiye'deki mevcut kentsel şebeke suyu yönetiminin yasal ve kurumsal yapısı ile, neoliberal ekonomi politikalarının ilişkilendirilmesi açısından anlamlıdır.

Anahtar Kelimeler: *Su Yönetimi, Kentsel Şebeke Suyu, Neoliberal Politikalar*

Alan Tanımı: Özelleştirme – Kamu Kesiminin Küçülmesi (Kamu Yönetimi)

MANAGEMENT OF URBAN WATER SUPPLY IN THE REPUBLIC OF INSTITUTIONAL AND LEGAL DEVELOPMENT IN TURKEY

Abstract

Water is a vital and indispensable resource for all creatures. Water services provided as a public service by the public organizations for a long time. Important changes and developments have been on generally water services, especially urban water supply services since its foundation to the republic of Turkey. Changes in this period up to reformist, it's show has been a view the political, social and economic developments in the World as simultaneously. In this work, instituonal and regulatorial developments on management of water supply services reviewed on as three terms during the republican period. Especially,

changes up to reformist after 1980's, it's meaningful for the establishment relationship, exist urban water supply management in Turkey with neoliberal economic policies.

Key Words: *Water Management, Urban Water Supply, Neoliberal Policies.*

JEL Code: H54

1.GİRİŞ

Türkiye’de su hizmetleri yönetimi konusunda Cumhuriyet döneminde yaşanan yasal ve kurumsal dönüşümleri temel olarak 3 aşamada incelemek gerekir. Bu aşamaları;

- TBMM’nin açılmasından DSİ’nin kuruluşuna kadar geçen dönemi birinci dönem,
- DSİ’nin kuruluşundan, su yönetimi alanında neoliberal politikaların etkisini göstermeye başladığı 1980 yılına kadar olan dönemi ikinci dönem,
- 1980’den günümüze kadar Dünyada yaşanan gelişmelere koşturarak hızlı dönüşümlerin yaşandığı dönemi de üçüncü dönem olarak incelemek faydalı olacaktır.

2. BİRİNCİ DÖNEM (1920 -1953)

Türkiye Cumhuriyeti devleti, diğer birçok yönetsel kurumlarda olduğu gibi su yönetimine ilişkin kurumsal yapısını da Osmanlı devletinden miras olarak almıştır. Osmanlı devletinin son dönemlerinde batılı ülkelere yarı bağımlılık ilişkileri çerçevesinde su konusunda da bazı imtiyazlar verilmiştir. İngiltere başta olmak üzere Avrupa’nın birçok ülkesi su şirketlerine tanıdığı imtiyazları ortadan kaldırmasıyla birlikte bu şirketlerin yeni Pazar olarak gördükleri ülkelerden biri de Osmanlı devleti olmuştur (Çınar,2008:16). Yeni Türkiye Cumhuriyeti’nin kurulmasından sonra su yönetimi alanında izlenen politikaların ve yasal düzenlemelerin genel doğrultusu, kamunun önderliğinde ve yerel yönetimler ağırlıklı olarak hizmet sunumuna yönelik olmuştur.

Bu dönemde su yönetimine yön veren başlıca mevzuatlar ve önemli hükümler aşağıda başlıklar halinde verilmiştir.

2.1. Köy Kanunu

1924 tarih ve 442 sayılı köy kanunu (RG,1924:68) ile köyün suyunu temin etme görevi köy yönetimlerine verilmiştir.

2.2. Medeni Kanun

1925 yılında "Su idarelerinin taksimat teşkilat ve vezaifi hakkında talimat" la Nafia Müdüriyeti Umumiyesine bağlı Sular Fen Heyeti Müdürlüğü kurulmuş ve Türkiye 12 daireye bölünmüştür (Demir,2001:15). Bu tarih Cumhuriyet dönemi için su işlerinin başlangıç noktası olarak kabul edilmektedir.

17 Şubat 1926 tarihinde Medeni Kanun'un kabulüyle birlikte, su hukukunda da yeni bir dönem başlamıştır. Türk medeni kanunda da bu doğrultuda, "*sahipsiz şeyler ve menfaati umuma ait olan mallar, devletin hükmü ve tasarrufu altındadır, akarsular ve menfaati umuma ait malların işletilmesi ve kullanılması hakkında ahkâmı mahsusa başvurulur*" denerek bu konunun kamu hukuku açısından ayrıca incelenmesi gerekliliği açıklanmıştır (Kaya,2002:6).

2.3. Sular Hakkında Kanun

1926 yılında 831 sayılı "Sular Hakkında Kanun" adlı bir kanun çıkarılmış bu kanunla kentsel su ihtiyacını karşılama sorumluluğunu belediyelere yüklenmiş ve 5 sene zarfında, mevcut su tesisatının durumunun araştırılması ve yeni projelerin hazırlanması, bunu takip eden 2 yıl süresinde ise projelerin uygulanması zorunluluğunu getirmiş, böylece su yatırımlarına özel bir önem verilmiştir.

2.4. Belediyeler (İller) Bankası Kanunu

1933 yılında içme suyu, kanalizasyon ve kullanma suyu temininde belediyelere yardım amacıyla belediyeler bankası kurulmuştur. Bankanın verdiği kredilerle birçok belediyenin içme suyu tesisinin gerçekleşmesine katkı sağlanması amaçlanmıştır.

Dünyada yaşanan ekonomik krizin koşulları içerisinde belediyelere sadece merkezi yönetim tarafından kredi sağlanması yeterli görülmemekle, 1935 yılında nüfusu 10.000'i aşan belediyelerin bazı hizmetleri yanında içme sularının da içişleri bakanlığınca yaptırılabilmesi amacıyla Belediyeler İmar heyeti kurulmuştur (Güler,1999:55-58).

İller bankası sadece yerel yönetimlere kredi sağlamakla görevlendirilen bir kuruluş olarak öngörülmemiştir. İçme suyu ve kanalizasyon hizmetleri başta olmak üzere kentsel altyapı alanlarında yerel yönetimlere teknik yardım sağlamakla da görevlendirilmiştir. Belediyeler fonunun da kurulması ile birlikte belediyeler uzun yıllar faydalanabilecekleri güçlü bir finansman kaynağına kavuşmuşlardır (Çınar&Güler,2004:82-90).

3. İKİNCİ DÖNEM (1953 – 1980)

3.1. Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünün Kurulması

1953 yılında 6200 sayılı "Devlet Su İşleri Umum Müdürlüğü Teşkilat ve Vazifeleri Hakkında Kanun"u yürürlüğe girmiştir. (RG,1953:6200). Böylece, su kaynaklarının değerlendirilmesinde DSİ'yi genel görevli kılan yeni bir dönem başlamıştır. DSİ, 1950 yılında ilk 5 yıllık kalkınma planını hazırlamış bu doğrultuda yapılanmaya ve çok amaçlı su tesislerinin yapımına hız vermiştir

3.2. Köy İşleri Bakanlığı Kanunu

1960 yılında yapılan yasal bir düzenleme ile finansmanı hazine tarafından karşılanmak üzere, köylerin ve nüfusu 3.000'nin altında bulunan belediyelerin içme suyu işlerinin yürütülmesi DSİ'ye verilmiştir. Ancak DSİ'ye verilen bu yetki 1963 yılında kurulan 4951 sayılı yasa ile kurulmuş olan Köy İşleri Bakanlığına devredilmiştir. 1965 yılında, Yol Su Elektrik (YSE) ve Toprak Su Genel Müdürlükleri bu Bakanlığa bağlanmıştır.

3.3. 167 Sayılı Yeraltı Suları Kanunu

16 Aralık 1960 tarihinde 167 sayılı "Yeraltı suları Hakkında Kanun" yürürlüğe girmiştir. Bu kanunun 1. maddesinde, yer altı suları genel sular statüsünde olup devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğu kabul edilmiştir. Yer altı sularının her türlü işletilmesi DSİ denetimine bırakılmıştır. DSİ kendi açtığı işletme kuyularının kullanma hakkını gerçek veya tüzel kişilere devredebilecektir. Devredilen sadece işletme hakkı olup, mülkiyet devredilememektedir (Karakaş,2007:164).

3.4. Ankara, İstanbul Ve Nüfusu Yüzbinden Yukarı Olan Şehirlerde İçme, Kullanma Ve Endüstri Suyu Temini Hakkında Kanun

1968 tarihli ve 12951 sayılı bu yasayla, nüfusu yüzbini geçen şehirlerde Su kaynağını teşkil eden barajlar, isale hatları ve tasfiye tesisleri Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü tarafından, depo ve tevzi şebekeleri belediyelerce yapılacaktır (RG,1968:12951). DSİ, nüfusu yüzbini aşan kentlerde, belediyelerin 30 yıl süreyle faizsiz borçlandırılması yöntemiyle tesislerin yapılması için yetkili kılınmıştır (Çınar,2006:230). 1970'lerin sonları ve 1980'lerin başlarını içeren yıllarda, su kaynaklarının önemli ölçüde etkilendiği küresel çevre kirlilikleri baş göstermiş ve su kaynaklarını yönetimi ve politikasında köklü değişmelerin yaşandığı bir dönem olmuştur.

4.TÜRKİYE'DE 1980 SONRASI SU HİZMETLERİ YÖNETİMİNDE NEOLİBERAL REFORM ÇALIŞMALARI

Yeni sağ ekonomik ve sosyal politikaların damgasını vurduğu bu dönemde devletin ve dolayısıyla kamu yönetiminin değişim ve yeniden yapılandırılmasına ilişkin dönüşüm iki nokta etrafında değerlendirilebilir. Bu noktalar, devletin/kamu yönetiminin ve kamu faaliyet alanının özellikle ekonomik nitelikli olanlardan başlayarak küçülmesi ve daralan alanda genelde kamu faaliyetlerinin özelde de kamu örgütlerinin, kamu işletmeciliği anlayışı etrafında yapılandırılması ve işletilmesi olarak belirginleşmektedir.

Yeni Kamu İşletmeciliği ile 'Süreçlerden çok sonuçlara odaklı' bir yönetim anlayışına geçildiğini söyleyebiliriz. 1980 sonrası süreç Türkiye'de su yönetimi ve politikalarının şekillenmesinde Dünyada Kamu yönetimi ve kamu hizmet formunun yeniden tanımlanması konusunda yaşanan ideolojik gelişmelere paralel olarak hızlı bir değişimin yaşandığı dönem olmuştur.

4.1. Kentsel Şebeke Suyu Yönetiminde Kurumsal ve Yasal Reform Çabaları

Türkiye'de suyun mülkiyeti ve işletmeciliği kamuya aittir. Ulusal çapta sorumlu kurum Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü'dür. Kırsal yerleşmelerin su yönetimi il özel idarelerine, kentsel yerleşmelerdeki su yönetimi İller Bankası Genel Müdürlüğü'ne ve belediyelere verilmiştir. DSİ ve İller Bankası bölge müdürlükleri temelinde, il özel idareleri ve belediyeler ise yerel bazda örgütlenmiştir. Belediyelerin içme suyu ve kanalizasyon hizmetinin 2000'li yıllara kadar olan hizmet sunumunda, odağında İller Bankası'nın bulunduğu, kamu kaynaklarına ve kamu kredilerine dayanan bir yatırım ve finansman modeli eliyle gerçekleştirilmiştir. Türkiye su yönetimi sistemi içinde, içme ve kullanma suyu konusunda ülke düzeyinde üç ana kuruluş bulunmaktaydı. Bunlar:

- Devlet Su İşleri (DSİ) Genel Müdürlüğü,
- İller Bankası Genel Müdürlüğü
- Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Türkiye'de içme ve kullanma suyu yönetiminde ulusal düzeyde görev alan bu üç kuruluştan Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün tasfiye işlemi 13.01.2005 tarihli Yasa ile gerçekleştirilmiştir. İller Bankası ve DSİ'nin tasfiye (yeniden yapılanma) süreci ise Dünya Bankasının raporları doğrultusunda son yıllarda giderek hızlanarak devam etmektedir.

Su yönetiminin sacayağını oluşturan üç kurumun DB tarafından yürütülen yapısal uyum programı çerçevesinde tasfiye edilmesi ya da bu yöndeki çalışmaların sürdürülmekte olması, sadece bu kurumları kapsayan bir tasfiye süreci olarak işlememiş, aynı zamanda da yerel yönetimleri dış borç batağına sürüklemiş, iş alanlarının uluslararası mühendislik ve danışmanlık firmalarına geçmesine neden olmuş, her şeyden önemlisi de su gibi hayati bir maddenin yönetiminin yabancı ve kâr amacı güden işletmelere geçmesine yol açmıştır (Haspolat,2008:58-59).

4.2.1. İSKİ Modeli Su İşletmeciliği

Yerelleştirme politikaları neoliberal bir çerçevede özelleştirme, alternatif finansman adı altında dış borçlanma ve proje finansmanı çerçevesinde kamu hizmetlerinin sübvansiyonlu olmaktan çıkartılarak piyasa koşullarında ücretlendirilmesi anlamına gelmeye başlamıştır.

Kent hizmetlerine ilişkin olarak 1930 yılından sonra kurulan şirketler önce devletleştirilmiş ve daha sonra da belediyelere bağlı idareler şekline ve yönetimlerine kısmen özerklik sağlanarak yeni bir yapıya dönüştürülmüşlerdir. Bu işletmelere IETT ve ESHOT örnek olarak verilebilir (Karaman,1993:25).

Belediye örgütlenmesinde metropoliten alanlar için farklı bir model arayışları sonucunda, 1984 yılında "büyükşehir belediyesi modeli" ortaya çıkmış ve "İSKİ modeli su işletmeciliği" dönemine girilmiştir. Başlangıçta İstanbul, Ankara ve İzmir Büyükşehir belediyelerince uygulanan bu model daha sonraki yıllarda aşamalı olarak diğer Büyükşehir belediyelerinin tamamına yayılmıştır.

Yasaya göre, idare, her türlü taşınır ve taşınmaz malı satın almak, kiralamak, ekonomik değeri kalmamış araç ve gereçleri satmak yetkisine sahiptir, ilgili tesisleri doğrudan doğruya yahut diğer kamu ve Özel kuruluşlarla ortak olarak kurabilir, işletebilir; bu maksatla kurulan tesislere iştirak edebilir. Yasada, İdarenin bu kapsamda yapacağı sözleşmelerin Özel hukuka tabi olamayacağına ilişkin hiç bir hüküm yoktur (Çınar,2006:135).

İSKİ Modeli başlangıcından itibaren temel ilke olarak kârlılık esasına dayalı, "Kullanan Öder" ilkesini benimsemek kaydıyla ticari bir model olarak ve suyun piyasaya açılması önünde güçlü bir gösterge olmuştur.

4.4. 5393 Sayılı Belediye Yasası Ve Belediyelerde Kentsel Su Hizmetleri

Belediye yasası, 13.07.2005 tarihinde 5393 sayılı yasa olarak eskisinin tüm hükümlerini koruyarak yeniden yürürlüğe girmiştir. Belediye yasası ile belediyenin kamu hizmeti niteliğindeki birçok görevlerinin üçüncü kişilere

gördürülmesine geniş olanaklar sağlanmıştır. Kamu hizmetlerinin üçüncü kişilere gördürülmesi genellikle ya kamu ihale Yasası çerçevesinde hizmet satın alınarak ya da imtiyaz niteliğindeki kamu hizmetlerinin devri şeklinde gerçekleşmektedir. Belediye Yasası da bu ayrıma uygun düzenlemeler getirmiştir.

Gelişen piyasa şartları içerisinde belediyelerin sorumluluğundaki her türlü hizmetin belediyeler tarafından yerine getirilmesi akılcı görülmemekle birlikte, su temini ve kanalizasyon sisteminin bütünlüğü tam kamusal mal ve hizmetlerin özel sektöre devredilmeyip belediyelerce yürütülmesi gerekir (Karaman,2008:358). İçme ve kullanma suyu temini ve kanalizasyon hizmetlerinin yürütülmesi görevi belediyelerin asli görevlerindedir. Belediyeler, yasayla kendilerine verilen bu görevleri yapmaktan kaçınamazlar. Bu görevler, kamu hizmeti olmaları nedeniyle de bütünüyle özel şirkete devredilemez.

"Doğrudan doğruya yapılmak ve işletilmek şartıyla su tesisatı kurmak ve işletmek belediyenin hakkıdır." Su tesisatı kurmak ve işletmek hakkı, belediyelere tekel olarak verilmiştir. Yasa'nın deyiimiyle, belediyeye verilmiş bir imtiyazdır. Belediyeler, bu işlerin tesis ve işletilmesi için kendisine verilmiş tekel yetkisini, süresi 40 yılı aşmamak üzere ve koşulları devletçe belirlenen kurallara uygun olmak üzere özel kişilere imtiyaz vererek yürütebilirler. Buna göre hizmet, bütünüyle özel hukuka tabi sözleşmelerle özel girişime devredilemez. Ancak imtiyaz sözleşmeleriyle özel teşebbüse devredilebilir.

4.6. İller Bankası ve DSİ'nin Değişen Rolü

1984 yılında üç kentimizde (Ankara, İstanbul, İzmir) büyükşehir belediyelerinin kurulmasıyla İller Bankası'nın büyük yerleşmelerdeki etki alanı daralmış ve bu şehirlerde altyapı hizmetleri doğrudan Büyükşehir belediyelerince yapılmaya başlanmıştır. Diğer yandan, belediyelerin yatırımlarını finanse etmenin başlıca kaynağı olan Belediyeler fonu IMF isteği doğrultusunda 1993'ten itibaren kısılıp nihayet 2001 yılı sonunda ortadan kaldırılarak Banka'nın yatırım alanından geri çekilmesi sağlanmıştır (JMO,2008:140).

1990'lı yılların başından itibaren, yeni liberal politikaların suya yönelik etkileri daha fazla kentte kendisini göstermeye başlamış; yerelleştirme politikaları ile özelleştirme, alternatif finansman adı altında dış borçlanma ve sonuç olarak kamusal su hizmetlerinin piyasa koşullarına göre ücretlendirilmesi gündeme gelmiştir (TMMOB,2009:35).

İller Bankası'na yönelik hazırlanmış yasa uyarınca İller Bankası, İlbank A.Ş. olarak yapılandırılmak suretiyle sadece yerel yönetimlere kredi bulma ve kullandırma işlevine sahip bir kuruma dönüştürülmesi amaçlanmaktadır.

DSİ özellikle nüfusu yüz binden fazla olan kentlere yönelik içme, kullanma ve endüstri sularının sağlanması konusunda yetkili kuruluş olmuştur. Kuruluşundan itibaren ülke düzeyinde su yatırımlarının en önemli planlayıcı ve yatırımcı kurumu durumunda bulunan DSİ ise özkaynaklarına dayalı su yatırımı yapan kuruluş olma işlevinden büyük ölçüde uzaklaştırılarak, içme suyu yatırımlarının yarısından fazlasını dış kaynakla sağlayan bir kuruma dönüştürülmüştür. DSİ Genel Müdürlüğü, Büyükşehir belediyeleri ve büyükşehir belediyesi sınırları dışında kalan belediyelere talep etmeleri ve yetki vermeleri halinde teknik destek veren ve finansman sağlamada (yerli /yabancı) aracılık eden bir kuruluş görünümündedir.

DSİ'nin internet sayfasında ve tanıtıcı yayınlarında “milli bütçeden ayrılan payın yetersiz olması mevcut yatırımların gerçekleştirilmesi yönünde dış finansman aranmasını zaruri kılmaktadır” denilerek Dünya Bankası, Avrupa Yatırım Bankası, Avrupa Konseyi Kalkınma Bankası, Kuveyt Fonu, İslam Kalkınma Bankası, Japon Uluslararası İşbirliği Bankası, Fransız ve Alman Kredi kuruluşları başlıca dış finansman sağlanan kuruluşlar olarak sıralanmıştır (Çınar,2007:86).

5. SONUÇ

Türkiye'de özellikle küresel ısınma ve konjonktürel su kıtlıkları ile gündeme gelen su yönetimi konusunda Cumhuriyet dönemi boyunca birçok yasal düzenleme yapılmıştır. Anayasal olarak devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan su konusunda, Cumhuriyet döneminden başlayarak 1980'lere kadar kamu tekelinde hizmet sunumunu esas alan bir kurumsal ve hukuki yapılanma tercih edilmiştir. Su hakkı ve yönetimi konusunda medeni kanun, sular hakkında kanun, köy kanunu, belediyeler kanunu başta olmak üzere birçok yasal düzenlemenin mevcut olduğunu ve oldukça dağınık ve karmaşık bir yapı sergilediğini görüyoruz. Bu dağınık yapının sebepleri arasında suyun çok amaçlı kullanımı bir gerekçe olarak gösterilebilir. Su mevzuatı gibi su hizmetlerinin sunumunda da merkezi idare ve yerel yönetimler arasında karmaşık sayılabilecek bir hizmet organizasyonu mevcut olmuştur.

1980'li yıllara kadar DSİ'nin koordinasyonu ve planlamalarına dayalı olarak kamunun tekelinde verilen su hizmetleri alanında ilk reform hareketi 1984 yılında çıkarılan İSKİ kanunu olmuştur. “İSKİ Modeli” olarak da adlandırılan bu yeni düzenleme ile, belediyelere ait olan su ve kanalizasyon hizmetleri ile ilgili görevler, belediyelerden ayrı bir tüzel kişilik olarak kurulmuş olan idareler

vasıtası ile yerine getirilebilecekti. İSKİ modelinde, gerekli hallerde su ve kanalizasyon hizmetlerinin sunumu için özel kesim ile ortaklık kurulabilecek hatta bu hizmetler tamamen özel sektöre sözleşme ile devredilebilecekti.

Yerel düzeyde su ve kanalizasyon hizmetlerinin sunumunda oldukça başat bir rol oynayan İller bankası, Büyükşehir belediyelerinin kurulması ile bu fonksiyonundan uzaklaşmış, büyük yerleşimlerdeki kentsel altyapıya ilişkin fonksiyonlarını yavaş yavaş belediyelere devretmiştir. İller bankasının kurumsal ve yasal yapısında yapılan değişikliklerle, banka yatırım alanından tamamen çıkarılıp, belediyelere altyapı hizmetlerinin finansmanı için fon sağlayan bir kalkınma ve yatırım bankası haline getirilmiştir.

Oldukça dağınık ve karmaşık bir yapı sergileyen su yönetimi mevzuatı ve örgütlenmesi ülkemizde son yıllarda yaşanan kuraklıklarında etkisiyle gündeme gelen su krizleri süresince büyük eleştirilere hedef olmuştur. Özellikle bir su bakanlığının kurularak mevzuatın sadeleştirilmesi en önemli beklenti haline gelmiştir. Bu bağlamda, 2011 yılı temmuz ayında 645 sayılı KHK ile Orman ve Su işleri adı altında yeni bir bakanlık ihdas edilerek bu alandaki sıkıntıların giderilmesi konusunda önemli bir adım atılmış oldu.

KAYNAKÇA

Çınar, Tayfun, *Kuraklık ve Kentsel Su Yönetimi Sorunu: Türkiye Örneği*, Toplum ve Hekim Dergisi, Ankara, Ocak-Şubat 2008, s. 16.

Çınar, Tayfun, *Su Hizmetleri Yönetiminde Neoliberal Reform ve Uygulamalar*, TES-İŞ Dergisi, Ekim 2007.

Çınar, Tayfun. *Su Yönetimi Ve Finansmanında Strateji, Model Ve Aktörler*, Su Yönetimi Küresel Politika ve Uygulamalara Eleştiri, Ed: Tayfun Çınar, Hülya K. Özdiñç, Memleket yayınları, Ankara, 2006, ss.43-95.

Çınar, Tayfun. *Türkiye'de İçme Suyu Ve Kanalizasyon Hizmetleri: Yönetim ve Finansman*, Su yönetimi Küresel Politika ve Uygulamalara Eleştiri İçinde, Memleket Yayınları, Ankara, 2006, ss.227-253.

Çınar, Tayfun & Güler Birgül Ayman, *Yerel Maliye Sistemi*, TODAİE, Ankara, YYAEM, 2004, 82-90.

Demir, Abdullah, *Su ve DSİ Tarihi*, Ankara, DSİ Vakfı Yayınları, 2001.

Güler, Birgül Ayman, *Su Hizmetleri Yönetimi-Genel Yapı*, TODAİE, Yayın No: 298, Ankara, Yerel Yönetimler Araştırma Ve Eğitim Merkezi, No: 9, 1999.

Haspolat, Evren, *Su Özelleştirmelerinin Yöntemi Olarak Yap – İşlet -Devret Modeli Ve Kamu Özel İşbirlikleri*, Toplum Ve Hekim Dergisi, Cilt:23, Sayı:1, Ankara, Ocak- Şubat 2008, 58-59.

JMO, İller Bankası Anonim Şirketi Hakkında Kanun Tasarısı Üzerine TMMOB-Jeoloji Mühendisleri Odası'nın Görüş Ve Önerileri, 21.Dönem Çalışma Raporu 2006-2008, Ankara, 2008.

Karakaş, Mustafa, *Su Hukuku Bağlamında Su Kaynaklarının Yönetimi Kurumsal Ve Hukuksal Yapı*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2007.

Karaman, Zerrin Toprak, *Belediyelerin Ekonomik İşletmeleri ve İşlevleri*, İzmir Ticaret Odası Yayını, İzmir, 1993.

Kaya, Ahmet, *Türkiye Su mevzuatı hakkında Teknik Not*, Ankara, 2002.

RG: 18.03.1924, Sayı: 68.

RG: 22.06.1945, Sayı: 6039.

RG: 18.12.1953, Sayı: 6200.

RG: 16,12,1960, Sayı: 10688

RG: 30.12.1960, Sayı: 10694.

RG: 20.07.1961, Sayı: 10859.

RG: 16,07,1968, Sayı: 12951.

TMMOB, *Küresel Su Politikaları ve Türkiye, Su Raporu*, Ankara, 2009.